नं० ४५०५ — घ

ब्रह्मवैवर्त्तपुराण तृतीयाविभागैका —

— दशाध्याय:

पत्राणि ३

नं० ४५०५-घ

ब्रह्मवैवर्तपुराणतृतीयविभागैकादशाध्यायः

नं० ४५०५-घ

4505

पत्राणि ३

F. = 3

१६

Starting from 14 to 16
1 to 13 Missing

विशेष: (किन्त्वत्र १ संख्यातः १३ संख्या पर्यंतानि-
पत्राण्यनुपलब्धानि)

नं० ४५०५ - घ

ब्रह्मवैवर्तपुराणात्तृतीयविभागेकादशाध्याय:

पत्राणि ३
―――
१६

किन्त्वत्र
विशेष:(१ संख्यात: १३ संख्यापर्यन्तानि पत्राणि-अनुपलब्धानि)

दिव्युवाच॥ क्षेत्रप्रदक्षिणे स्वामिन् नियमाः के भवंति तान्॥ वदस्व तान्निःशेषं विश्वनाथ कृपां कुरु॥१॥ महादे
व उवाच॥ प्रतिग्रहं परान्नं च परदारांपि भाषणं॥ परस्वग्रहणं स्तेयं सद्यो नित्यं च वर्जयेत्॥२॥ असतां
पापिनां संगं न कुर्यात्प्रयतो नरः॥ असत्समागमात्सर्वं विघ्नं जायते नृणां॥३॥ न मद्रोहं परैः साकं न
द्रजेद्बुद्धिमान् द्विजैः॥ परापवादं नो कुर्यान्न परद्रोहं विवर्जयेत्॥४॥ गुरूणां निंदां शास्त्रनिंदां शिवप्रमहात्म
मनां॥ तीर्थलिंगं तपो निंदां न कुर्यात्क्षेत्रप्रदक्षिणे॥५॥ अन्यत्रापि कृतं पापं नश्येत्क्षेत्रप्रदक्षिणे॥ क्षे
त्रप्रदक्षिणामध्ये कृतं केन प्रनाश्यते॥६॥ ब्राह्मणैः क्षत्रियैर्वैश्यैः शूद्रैर्म्लेच्छैर्वान्त्यजातिभिः॥ कोटि
भिः पुरमेतत्त्वाकृतं यो क्षेत्रदक्षिणे॥७॥ गर्हितं चिह्नं प्रत्यहं ब्राह्मणेभ्यो दद्यान्नानापापं व्यधके॥
त्र मौनं शय्यां तैलं मांसादि दुष्टं सर्वं वर्जयेत् क्षेत्रयात्रादिनेषु॥८॥ भाषान्वेचमस्तुरं वं चतणं कांस्यं
क्षौरं तथा॥ तांबूलं मैथुनं चैव भोगान्नान्यांश्च वर्जयेत्॥ स्नानं त्रयं प्रकुर्वीत नित्यं श्राद्धं च संस्थि
तेः नित्यं क्रियते कोटिकोटिगुणं भवेत्॥१०॥ ब्रह्मचारी गृहस्थो वा वानप्रस्थो यमस्तुरी॥ क्षेत्रे
वसन्बहिर्वापि कुर्यादेव प्रदक्षिणां॥११॥ ब्रह्महत्यादिपापानां शुद्धं तत्त्वं न चापरं॥ बहिः स्थितानां पापानां
मध्ये वापि सुरेश्वरी॥१२॥ प्रायश्चित्तं संपूर्णं न दृष्टं न मया श्रुतं॥ सतिदेवाज्ञावहं विस्मिभूमौ बहिः
स्थितः॥१३॥ मत्तां नास्मिंत्स वपालाये ग्राममध्ये गता बहिः स्थिताः प्रकुर्वीत प्रदक्षिणा॥ सह क्षेत्रस्य

14

ये॥१४॥ ममानुग्रहतः साध प्रविशंति हि काशिकां॥ मत्तु यत्र कामेश्च पंचक्रोशात्मकं प्रिये॥१५॥ दिशं
प्रदक्षिणो सत्य ऽदृष्ट्वो हं त्र पापनिधिः॥ अस्मिन्क्षेत्रे महादेवि पुण्यं पुण्यं पतत्तु वा॥१६॥ अनंतकोटिग
णितं भवेत्सर्वं न संशयः॥ अमर्गे हि कृतं पापं केवलं यातनावहं॥१७॥ अन्यक्षेत्रे कृतं पापं पुण्यक्षे
त्रे विनश्यति॥ पुण्यक्षेत्रे कृतं पापं वज्रलेपो भविष्यति॥१८॥ केऽन्यलेपं करिष्यंति तस्य चक्रोशप्रदक्षि
णो॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन कुर्यात्क्षेत्रप्रदक्षिणां॥१९॥ वाराणस्यां तु संप्राप्य प्रमादाद्यो बहिर्गतः॥ दक्षि
णे पुनरागत्य दक्षिणेनाविशुध्यति॥२०॥ अविमुक्तं महादेवि क्षेत्रं सर्वहाजननप्रियं॥ पुत्रस्य जन
नी लोके सर्वथा हितकारिणी॥२१॥ हितत्वं सर्वजंतूनां काशी हामुत्र सर्वदा॥ श्रीदेव्युवाच॥
भगवन्सर्वभूतेषु पापपूरितविग्रह॥२२॥ कलौ पीनां वद विभो क्षेत्रसंन्यासिनामपि॥ प्र
दक्षिणक्रमं देव ब्रूहि वामनध्यतो विचार॥२३॥ नियमस्य न भंगस्याद्यथा पापं च नश्यति॥
दहिना पापसंबंधः सर्वथा जायते क्रमात्॥२४॥ तत्काशीवासजे नश्येत्क्षेत्रसंन्यासिनां यथा॥ पं
चक्रोशस्य यात्रा या सा क्रियेषां न विद्यते॥२५॥ तेषां पापं कथं नश्येत्क्षेत्रयासत्कृतां सतां॥ श्री
भगवानुवाच॥ सम्यक्पृष्टं त्वया देवि महापापनाशनं॥२६॥ प्रायश्चित्तं यास्ति तं हि क्षेत्रा यो
च विनाशनं॥ विधिरस्तु पूर्वमेवोक्तो नियमादिकृतस्तथा॥२७॥ प्रदक्षिणाक्रमस्तेषां प्रवक्ष्यामि १४
यस्तु व्रते॥ स्नात्वा देवं समभ्यर्च्य विश्वेशं शिवसहायकं॥२८॥ मोदादिपंचकं दुण्ढिं दंडपाणिं

चमेरवं॥ पूर्ववत्तीरगान्पूज्य दुर्गां पूज्य च यत्नतः॥२९॥ वहिरावरणं त्यक्त्वा गणेशानां तु सत्तमं॥ मध्यम प्र
दक्षिणं सत्य दण्डीवरलयेः स्तुती॥३०॥ समुद्रवीभय विधिवत्तत्पूजयेच्चायतः स्थितः॥ देवादेव्य श्च फलदाः सं
त्रपालाः प्रयत्नतः॥३१॥ एककालं त्रिकालं वा द्विरात्रं वाथ सेन्मध्ये त्रिरात्रकं॥ यत्र यत्र स्तु महतीय सेत्तत्र नरे
श्वरः॥३२॥ प्रत्यहं दण्डपालेस्तु पूजा कार्या प्रयत्नतः॥ दण्डपालेः पूजनेन सिद्धिमयतिनान्यथा॥३३॥ दण्ड
पालाज्ञया पत्ने क्षेत्रसंन्यासं त्वं भाषं चकारा स्ययात्रे यस्मि दुगमेत्वत्प्रसादतः॥३४॥ अनेन श्लोकयु
ग्मेन प्रायश्चित्तं पूजनं स्मृतं॥ प्रत्यहं कुर्वतां यात्रा संपूर्णा भवति ध्रुवं॥३५॥ आगत्य विश्वनाथं
च पूजा कार्या च पूर्ववत्॥ देव्युवाच॥ प्रत्यहं दण्डपालेस्तु पूजा प्रोक्ता विशेषतः॥३६॥ किमेतत्
कृत्देव सर्वथा मे त्वं हृदि संशयं कुरु॥ भगवानुवाच॥ काशीं प्राप्य वहिर्नैव गन्तव्यं सर्वथा नामकेचित्॥३७
मन्मुखात्सम्यगागत्य क्षेत्रसंन्यासकृत्तमः॥ दण्डपालिः समभवत्तेदारभ्य वरानने॥३८॥ केचित्
कालान्तरे देवि स्वच्छिन्दान्तरे सिद्धयः॥ प्रत्यहं क्षेत्रजं नित्यापापनाशनमुद्धृतं॥३९॥ गतव्यस्तु दुर्गं तं
देवि प्रायश्चित्तं मया महत्॥ उपदिष्टं महालिङ्गप्रदक्षिणमशेषतः॥४०॥ तद्भुतानपृष्टवान्दण्डपा
लिः क्षेत्रपालाय ये॥ तदा मयोपदिष्टो सौ महापापापहः स्तुतः॥४१॥ क्षेत्रपात्रं द्वितीये मया कथितं दं
डपालाये॥ अतो दण्डपालेः पूजा कर्त्तव्या पूर्वकारिणी॥४२॥ पंचक्रोशात्मकस्यैव लिङ्गस्य परमात्मनः॥
प्रदक्षिणात्रयं कृत्वा जीवन्मुक्तो भवेन्नरः॥४३॥ देव्युवाच॥ शीत्वापि प्रदक्ष्याद्देवन कुर्वीतप्रदक्षिणां

तत्केन हेतुना मत्यादि पेक्षंते महाफलं ॥ ४४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अत्र पुण्येव तां देविन पांडित्यादिभिःस
दा । तस्माद्धर्मे प्रयततां सिद्धेः सर्वेन यान्यतः ॥ ४५ ॥ यत्र यत्र परिरज्यते मन तत्र तत्र सुखमेधते
नः ॥ साधना निविदयाततत्परो येन तत्फलमवाप्नुयान्नरः ॥ ४६ ॥ गोविंदे परमचौदिक्षु यया पा
परः परयत्त्वचित्तया ॥ मोहकः परममोहकोयथा दीयते कपट भार्यया यथा ॥ ४७ ॥ मो
हितो नहि विचारयत्ययं जीवनं मरणमप्यतो वशः ॥ एकमेककारकः दमिद्रियानाम
न्तुनः ॥ ४८ ॥ तदेव शोधितं यद्वद्विषमप्यमृतं भवेत् ॥ जगत्त्रये लोहितयसकोऽन मन्तुं स्यात्मा
15 नपायोऽपशिवेन योगः ॥ ४९ ॥ अविघ्नमेवं समस्तं विरज्य शरीरसंज्ञे मलखंडभांडं ॥ मुको
भयेदेष न चान्य येन मर्त्यप्रसादादपि ते विमुक्तः ॥ कः कर्तुमेवं प्रभवत्यविघ्नं कलौ मनुष्यो
बंधुतेषयुक्तः ॥ अपापि मुक्तो भविता यदि त्वां भजेत्वभावसंगसकुलेश्वभावैः ॥ ५१ ॥ पूर्वो
दितादप्यहि दुर्शकोयं विमोहनार्थैरेरविसैश्च शास्त्रैः ॥ विभिन्नसत्वे दुर्विषये कुतार्किकोऽवा
तुरागो भविता नरस्य ॥ ५२ ॥ सचेत्तवाविष्य परमात्म्यनीशे कोनाम मुक्तो न भवेद्भवाब्धेः ॥
अविमुक्तं ममस्तेत्र पवित्र मुक्तं सदाशिवं ॥ ५३ ॥ अविमुक्तं जनेरोगतं सेवंते ये यतव्रताः ॥ विमु
क्ते परमानंदे पदे स्थितिमुपागतः ॥ ५४ ॥ उपनेकजन्मसुखं सांबमुक्ताः ॥ प्राप्नुवंतरेक १५
नजन्मनामा वासिनः ॥ ५५ ॥ अथ पापयज्ञादिभिः सता ॥ साधिते:

पाक्षिकी सिद्धिरविमुक्ते निरर्गला ॥५६॥ अविमुक्तात्परो योगो ज्ञानं दानं जपस्तपः ॥ क्षेत्रतीर्थादि
नियमान् सन्ति शुभदर्शिनां ॥५७॥ अविमुक्तं समासाद्य न त्यजेन्मोक्षकामुकः ॥ क्षेत्रसंन्या
सं दृढं कृत्वा वसेदमरपत्तने ॥५८॥ क्षेत्रसंन्यासपरमात्मा महापापानुकामजैः ॥ भोगैः
सहायतां यातुतोद्देशावः परमां गतिं ॥५९॥ यथा पतिव्रता भार्या पतिं स्व मनुगच्छ
ति ॥ यथा साहसमालंब्य काशीमनुगतो भवेत् ॥६०॥ गुरुर्देहपरो यस्तु विप्रदेह
परस्तथा ॥ नलस्य काशीसिद्ध्येत बहुभिः साधनैर्युता ॥६१॥ क्षेत्रसंन्यासिनामेवं क
16 मः प्रोक्तो मयानघ ॥ प्रदक्षिणायास्तु महान्महापापहरः शुभः ॥६२॥ इति श्रीब्र
ह्मवैवर्तपुराणे उत्तरविभागे क्षेत्रसंन्यासयात्रावर्णनं नामैकादशोऽध्यायः ॥११
सम्पूर्णं ॥ ॥ शाके बाणरससप्तेन्दु संमिते शालिवाहने ॥ कृष्णप्रतिपदि ज्येष्ठे गोविंदो
व्याधिस्वतन्त्रनो ॥ यादृशं मिति न्यायात्रमे दोषः ॥ लिखितं पं गोविन्द जी गलेश
नागर स्वंपाली कारी वासी ॥ संवत् १८५० माती ज्येष्ठ वदि १ शनौ श्री शुभमस्तु